

VALSTS CILVĒKTIESĪBU BIROJS

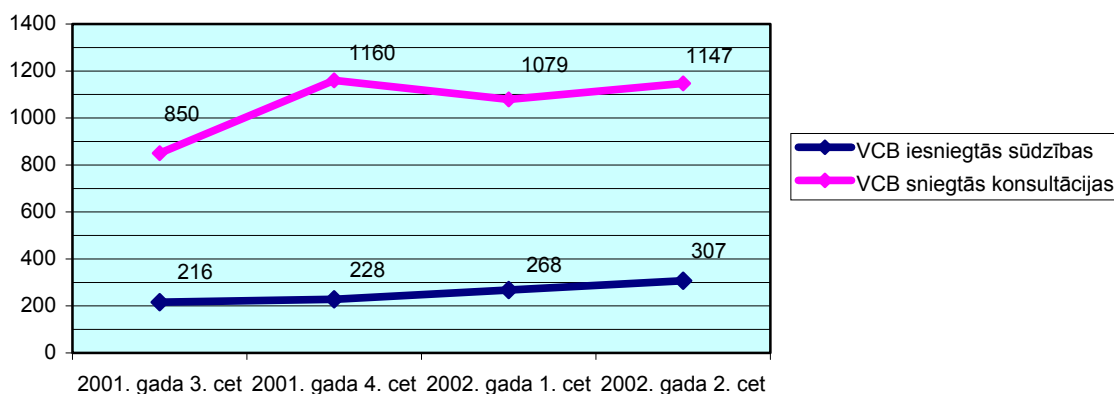
**AKTUĀLIE CILVĒKTIESĪBU
JAUTĀJUMI LATVIJĀ
2002. GADA 2. CETURKSŅĪ**

Satura rādītājs

Sūdzību izskatīšana Valsts cilvēktiesību birojā.....	3
Cilvēktiesību problēmu apskats Latvijā	
Personas tiesības uz humānu apiešanos un cieņas respektēšanu ārstniecības iestādēs	7
Iedzīvotāju tiesības uz sociālo apdrošināšanu nelaiemes gadījuma vai arodslimības gadījumā.....	8
Amatu ieņemšana sabiedriskā organizācijā.....	8
Strādājošo tiesības uz streiku.....	9
Valsts cilvēktiesību biroja pieteikumi Satversmes tiesā	
Satversmes tiesa apmierinājusi VCB pieteikumu par diskriminējošajām normām Prokuratūras, Advokatūras un Notariāta likumos	10
Valsts cilvēktiesību biroja atzinumi un viedokļi par tiesību aktiem un to projektiem	
VCB atzinums par likumprojektu “Ombudbiroja likums”	11
VCB viedoklis par ES direktīvu ieviešanu Latvijas likumdošanā.....	13
Konferences un semināri	
Eiropas Ombudsmeņu tikšanās Lietuvā	15
Baltijas jūras valstu padomes seminārs Sanktpēterburgā “Vide Baltijas jūras reģionā un cilvēktiesības”.....	15
VCB pārstāvju piedalīšanās Cilvēktiesību atbalsta tīkla rīkotajos pasākumos.....	16
Seminārs bāriņtiesu un pagasttiesu darbiniekiem Vangažos	17
Izbraukuma tikšanās	
Izglītības iestāžu apmeklējumi	
Skolēnu – skolotāju konflikta risināšana Kuldīgas 2. vidusskolā.....	17
Citi izglītības iestāžu apmeklējumi.....	18
Ieslodzījumu vietu apmeklējumi	
Invalīdu tiesību ievērošana Centrālcietumā.....	19
Soda izolatora piemērošana Matīsa cietumā.....	20
Pašvaldību apmeklējumi.....	20
Citi pasākumi, kuros piedalījušies VCB pārstāvji.....	21
VCB izdotie informatīvie materiāli.....	22
Pielikumi.....	23

Sūdzību izskatīšana Valsts cilvēktiesību birojā

2002. gada 2. ceturksnī Valsts cilvēktiesību biroja darbinieki ir saņēmuši 307 sūdzības un snieguši 1147 mutiskas konsultācijas par iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Pēdējā gada laikā vērojama tendence, ka VCB iesniegto sūdzību skaits ceturkšņos vidēji palielinās par 10%. Ja 2001. gada trešajā ceturksnī VCB saņēma 216 sūdzības, tad 2001. gada 4. ceturksnī - 228, 2002. gada 1. ceturksnī – 268, bet 2002. gada 2. ceturksnī saņemti jau 307 iesniegumi.

Spriežot pēc VCB saņemtajām sūdzībām, vēl joprojām **nozīmīgākā cilvēktiesību problēma Latvijā ir iedzīvotāju tiesības uz mājokli**. 2002. gada otrajā ceturksnī VCB saņēma 51 rakstiska sūdzība un sniegtas 236 mutiskas konsultācijas par šiem jautājumiem (2002. gada pirmajos trijos mēnešos VCB saņēma 41 rakstiska sūdzība un sniegtas 230 mutiskas konsultācijas). No rakstiskajām sūdzībām 2002. gada 2. ceturksnī atrisinātas 16, izbeigtas ar ieteikumu 59 un atteiktas kā nepamatotas 20.

Persona A. bez oficiāli noslēgta īres līguma īrē dzīvokli Ogres pilsētā kopā ar bērnu, kuram nepieciešama īpaša aprūpe. Pati A. to nodrošināt nevar, tādēļ Ogres pilsētas sociālās palīdzības dienests regulāri sniedz viņai sociālo palīdzību. A. dzīvesvieta ir reģistrēta Ikšķilē, tādēļ, saskaņā ar likumu, Ikšķiles pašvaldībai jāizīrē viņai dzīvoklis. Ogres pilsētas domei nav pienākums, un nav arī tiesību izīrēt A dzīvokli, jo uzskaitē pašvaldības dzīvokļa izīrēšanai reģistrēti 160 Ogres iedzīvotāji.

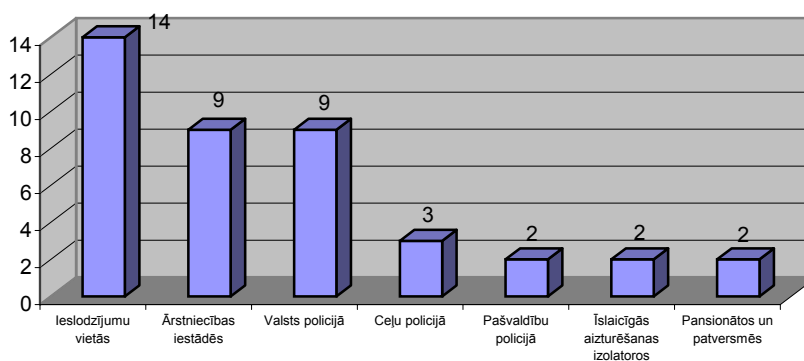
Ilgākā laika periodā A. tika piedāvāts dzīvoklis Ikšķilē, kurš neatbilda sanitāri-tehniskajām prasībām un bija nepiemērots dzīvošanai. Solījumu salabot ūdensvadu un kanalizāciju pašvaldība nepildīja, bet tagad vaino A., ka viņa pati atteikusies no piedāvātā dzīvokļa, un norobežojas no problēmas risināšanas. Pašvaldība vairs nesniedz arī sociālo palīdzību, jo A. faktiskā dzīvesvieta ir Ogre.

Lai izskatītu personas A. sūdzību, VCB direktors Olafs Brūvers un Sūdzību izskatīšanas daļas jurists Rolands Beļevičs 2002. gada 3. maijā piedalījās sanāksmē Ikšķiles pilsētas domē, kurā piedalījās ieinteresētā persona, Ikšķiles pilsētas domes priekšsēdētājs, Ikšķiles pilsētas domes sociālā dienesta vadītāja, Ogres pilsētas domes pārstāvis un Ogres pilsētas domes sociālā dienesta vadītāja.

Diskusijas rezultātā tika panākts mutisks solījums no Ikšķiles domes priekšsēdētāja, ka, tiklīdz atbrīvosies kāda dzīvojamā platība, tā tiks piedāvāta personai A.

Taču kā nozīmīgākā tendence pēdējā laika periodā jāatzīmē **pieaugušais sūdzību skaits jautājumos par personas tiesībām uz humānu apiešanos un cieņas respektēšanu**. Par šīm problēmām 2002. gada aprīlī - jūnijā VCB ir saņemts 41 iesniegums (tikpat daudz cik par personas tiesībām uz sociālo drošību, kas jau ilgu laiku ir bijusi otra lielākā problēmu grupa), kā arī sniegtas 82 mutiskas konsultācijas. Salīdzinājumam, 2001. gada pēdējā ceturksnī tika saņemtas 22 sūdzības par personas tiesībām uz humānu apiešanos un cieņas respektēšanu, bet 2002. gada 1. ceturksnī – 17. Īpaši strauji ir pieaugušas ārstniecības iestādēs atrodošos iedzīvotāju sūdzību skaits, no 2 - 2002. gada 1. ceturksnī, līdz 9 - 2002. gada 2. ceturksnī. Neraugoties uz VCB darbinieku konstatēto zināmu apstākļu uzlabojumu ieslodzījuma vietās, turpina pieaugt arī ieslodzīto personu iesniegumu skaits. Šī situācija liecina, ka turpina pieaugt atsevišķu iedzīvotāju grupu izpratne par savām tiesībām un metodēm, kā šo situāciju mainīt.

Sūdzību sadalījums par personas tiesībām uz humānu apiešanos un cieņas respektēšanu

VCB saņēma sūdzību no aizturētām personām B. un C., kurā viņi informēja par kritiskajiem apstākļiem Aizkraukles rajona Policijas pārvaldes Īslaicīgās aizturēšanas izolatorā.

Saskaņā ar Īslaicīgās aizturēšanas izolatora nolikumu (apstiprināts 08.12.1999.g.) 1. 7. punktu „uzraudzību par likumības ievērošanu izolatora darbībā veic prokuratūra”. VCB nosūtīja vēstuli Aizkraukles rajona prokuratūrai, ar lūgumu veikt pārbaudi par iesniegumā minētajiem faktiem.

Prokuratūra konstatēja, ka izolatorā kamerās gaiss ir mitrs, smacīgs, ventilācijas sistēma novecojusi, apgaismojums kamerās ir nepietiekošs, tajās nav tualetes, ūdens apgādes sistēmas. Pārbaudes rezultātā tika konstatēts, ka Aizkraukles rajona Policijas pārvaldes Īslaicīgās aizturēšanas izolatora telpām ir nepieciešams kapitālremonts. Policijas pārvaldes priekšnieks I. Zirnis Valsts policijas vadību ir vairākkārt informējis par šo stāvokli, bet finansu trūkuma dēļ nekas nemainās.

Šajā gadījumā iepriekš minētā prokuratūras iestāde informēja Valsts policijas vadību par konstatētajiem trūkumiem.

Vēl joprojām ļoti nozīmīga VCB saņemto sūdzību daļa ir par personu tiesībām uz sociālo drošību. 2002. gada 2. ceturksnī VCB saņēma 41 iesniegumu un sniedza 186 mutiskas konsultācijas par šīm problēmām. Lielākā daļa no tām – 17, ir par pensiju un pabalstu piešķiršanu, 13 - par sociālo garantiju nodrošināšanu un 11 - par pašvaldību sociālo palīdzību. Savukārt ceturtajā vietā pēc iesniegto sūdzību skaita – 37, ir problēmas ar personu tiesībām uz taisnīgu, atklātu un savlaicīgu tiesu.

2002. gada otrajā ceturksnī VCB saņemtas arī 25 rakstiskas sūdzības un sniegtas 104 mutiskas konsultācijas par indivīda tiesībām uz īpašumu. No rakstiskajām sūdzībām atrisinātas 3, izbeigtas ar ieteikumu 14, atteiktas kā nepamatotas 9. Salīdzinājumam: 2001. gada otrajā ceturksnī VCB saņemtas 20 rakstiskas sūdzības un sniegtas 65 mutiskas konsultācijas par indivīda tiesībām uz īpašumu.

No rakstiskajām sūdzībām atrisināta 1, izbeigtas ar ieteikumu 7 un atteiktas kā nepamatotas 10.

VCB saņēma sūdzību no trīs personīgo māju īpašniekiem Grobiņā, LR pilsoņiem, kuri 1992. gadā nokavējuši pieteikšanās termiņu lietošanā piešķirtās zemes iegūšanai īpašumā par samaksu. Tādēļ zeme piešķirta īpašumā bijušā īpašnieka mantiniecei.

Atbildē sūdzības iesniedzējiem VCB norādīja, ka civiltiesībās tiek noteikti visdažādākie termiņi, kas ir objektīvi nepieciešami, lai nerastos ieilgušas nenoteikta stāvokļa situācijas. Tas nerada pretrunu ar personas pamattiesībām, jeb cilvēktiesībām.

Pieteikšanās termiņš par zemes iegūšanu īpašumā (1992. gada 20. jūnijs) ir noteikts LR Augstākās padomes 1991. gada 20. novembrī pieņemtā likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 6. pantā.

Saskaņā ar minētā likuma 5. p., zemes reforma veicama trīs kārtās. Pieteikšanās termiņš attiecas uz 1. kārtu. Ņemot vērā plašos un sarežģītos uzdevumus, kas veicami II un III kārtās, lai drīzāk sasniegtu zemes reformas mērķus, bija saprātīgi noteikt tik relatīvi īsu pieteikšanās termiņu. Tā kā 1991. un 1992. gadā šie zemes reformas jautājumi bija sabiedrības uzmanības degpunktā, nevar aizbildināties ar informācijas trūkumu. Visiem, kas to vēlējas, bez jebkādas diskriminācijas, bija iespēja iesniegt pieteikumus likumā noteiktajā termiņā. Pēc VCB rīcībā esošās informācijas, tādu LR pilsoņu – individuālo dzīvojamo māju īpašnieku skaits, kuri nokavēja šo termiņu, ir ļoti niecīgs, un tie drīzāk uzskatāmi par izņēmuma gadījumiem.”

Pamatojoties uz iepriekšminētajiem apsvērumiem VCB sūdzību atzina par nepamatonu.

Vadoties pēc VCB saņemto sūdzību skaita, aktuālas cilvēktiesību problēmas Latvijā ir arī personas tiesībsubjektības atzīšana – 2002. gada 2. ceturksnī saņemti 19 iesniegumi un sniegtas 90 konsultācijas, personas tiesības uz darbu un taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem – saņemti 18 iesniegumi un sniegtas 67 mutiskas konsultācijas, personas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, kā arī goda un cieņas aizskaršana masu saziņas līdzekļos – saņemti 12 iesniegumi un sniegtas 23 konsultācijas.

VCB saņēma sūdzību no personas K. par neizturami skaļo mūziku un citiem sadzīves trokšņiem blakus esošajā kaimiņu teritorijā privātmāju rajonā. Viņa norāda, ka tas turpinās jau vairāku gadu garumā regulāri visu dienu un līdz vēlai naktij.

Sūdzības iesniedzēja tika iepazīstināta ar LR Ministru kabineta (turpmāk tekstā MK) 2001. gada 22. maija noteikumiem Nr. 214 “Par akustiskā trokšņa normatīviem dzīvojamo un publisko ēku telpās un teritorijā”. VCB šajā jautājumā arī sniedza atzinumu, ka veselībai kaitīgs troksnis ir iejaukšanās cilvēka privātajā un ģimenes dzīvē un rada stresa situāciju, kā arī ieteica personai K. vērsties tiesā.

VCB vērsās vairākas personas ar iesniegumiem, kuros lūdza palīdzēt atrisināt jautājumus, kas skar atkārtotu vīzu saņemšanu vai to pagarināšanu, ko nav izdevies atrisināt griežoties Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē (turpmāk tekstā PMLP).

Valsts cilvēktiesību birojs vērsa PMLP uzmanību uz to, ka Deklarācijā par to personu tiesībām, kuras nav tās valsts pilsoņi, kurā viņas dzīvo, 3. pants nosaka, ka visām valstīm ir jāpublicē to nacionālie likumi vai noteikumi, kuri skar ārvalstniekus. Savukārt cilvēkiem iecerējot Latvijā šā gada vasaras sākumā nedz Latvijas vēstniecībā ārvalstīs nedz Latvijā netika sniegta un nebija pieejama informācija par to, ka šā gada 19. martā tika veikti LR MK grozījumi Nr. 124 LR Ministru kabineta noteikumos Nr. 131 "Latvijas Republikas vīzu izsniegšanas kārtība" un 19. pants izteikts jaunā redakcijā - pārvalde vai tās teritoriālā nodaļa jaunu vīzu personai izsniedz tikai tadā gadījumā, ja tas izriet no Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām vai attiecīgā persona dokumentāri var pierādīt, ka pēc iepriekšējās vīzas saņemšanas ir mainījušies apstākļi un jauna vīza nepieciešama nepārvaramas varas apstākļu vai humānu apsvērumu dēļ.

Ņemot vērā VCB lūgumu konkrētajos gadījumos, balstoties uz lietas apstākļiem, PMLP pieņēma personām labvēlīgus lēmumus un atļāva saņemt jaunas ieeļošanas vīzas, neizbraucot no Latvijas.

VCB ir saņēmis arī 10 sūdzības un sniedzis 53 mutiskas konsultācijas par iespējamajiem bērnu tiesību pārkāpumiem.

VCB ar iesniegumu griezās persona E., kura uzskatīja, ka pašvaldības policija un Administratīvās komisijas izskatot administratīvās lietas par pārkāpumiem, ko izdarījuši nepilngadīgie, neievēro bērnu tiesības – neinformē par to bērnu vecākus un lūdza ar to nenodrošina vecākiem iespēju pārstāvēt savu bērnu lietas izskatīšanas procesā Administratīvās komisijas priekšā.

VCB lūdza Rīgas Administratīvajām komisijām sniegt informāciju, vai šādās situācijās bērni tiek iepazīstināti un viņiem tiek izskaidrotas tiesības, kas noteiktas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 271. panta un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta 3. punktā – bērniem tiek dota iespēja tikt uzklausītam jebkādas ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūras vai nu tieši, vai ar sava likumīgā pārstāvja vai attiecīgās institūcijas starpniecību.

Apkopojot Rīgas Administratīvo komisiju sniegto informāciju, kādā veidā tiek izskatītas lietas par nepilngadīgo izdarītajiem administratīvajiem pārkāpumiem, VCB konstatēja un informēja personu E., ka kopumā bērnu tiesības tiek ievērotas:

- uz Administratīvo komisiju tiek aicināti pusaudzī kopā ar vecākiem, izņemot atsevišķus gadījumus, kad vecākiem un bērniem ir dažādas dzīvesvietas, pusaudzis ir sniedzis nepatiesu informāciju par vecākiem vai nav iespējams noskaidrot vecāku atrašanās vietu;
- ir gadījumi, kad lietas tiek izskatītas bez vecāku klātbūtnes, pamatojoties uz vecāku lūgumu skatīt lietu bez viņiem, jo pusaudzīem pašiem jāatbild par saviem pārkāpumiem;
- ir gadījumi, kad uz komisiju ierodas tikai vecāki bez paša nepilngadīgā pārkāpēja.

Salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, gandrīz uz pusi ir samazinājies sūdzību skaits par dažādām tēmām, kas parasti neattiecas uz VCB atbildības sfēru. 2002. gada 1. ceturksnī šādi iesniegumi bija 63 un tika sniegtas 142 konsultācijas, bet 2002. gada 2. ceturksnī VCB saņēma 35 iesniegumus un sniedza 107 mutiskas konsultācijas. Galvenās sūdzību tēmas - bankā noguldīto naudas līdzekļu atgūšana, zaudējumu atlīdzība par satiksmes negadījumiem, apbedīšanas pabalstu piešķiršana un citi jautājumi. Šiem iesniedzējiem tika sniegts skaidrojums, kur griezties attiecīgā jautājuma risināšanā.

Cilvēktiesību problēmu apskats Latvijā

Personas tiesības uz humānu apiešanos un cieņas respektēšanu ārstniecības iestādēs

Valsts cilvēktiesību birojā pēdējo mēnešu laikā ir salīdzinoši strauji pieaudzis iesniegto sūdzību skaits par cilvēktiesību ievērošanu psihiatriskajās slimnīcās. Ņemot vērā, ka pēdējā laikā nav bijušas nozīmīgas aktivitātes un likumdošanas izmaiņas, kas skar psihiatrisko slimnīcu darbību, jākonstatē, ka šo ārstniecības iestāžu pacienti sāk labāk apzināties savas tiesības (pilsoņa, politiskās, ekonomiskās un sociālās) un sabiedrībā rodas lielāka izpratne par to, ka psihiskie traucējumi vai psihiskā slimība nedrīkst būt par iemeslu cilvēka diskriminācijai.

Īpaši aktuāls ir jautājums par nepamatotu piespiedu ievietošanu psihiatriskajās slimnīcās. Ārstniecības likuma 68. pantā ir noteikts, ka *slimnieku var ievietot slimnīcā pret viņa gribu tikai tad, ja saslimšanas dēļ slimnieka uzvedība ir bīstama (vai arī ārsts paredz, ka tā var kļūt bīstama) viņa paša vai citu personu veselībai vai dzīvībai, vai arī saslimšanas dēļ slimnieks nevar pieņemt apzinātus lēmumus un atsacīšanās no ārstēšanas varētu kaitēt slimniekam vai apkārtējai sabiedrībai*. Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (kas ir saistoša arī Latvijai) 5. panta 4. daļā ir norādīts, ka *“jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var griezties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas likumīgumu, un nolemj atbrīvot, ja aizturēšana nav bijusi likumīga”*. Arī, ja piespiedu ievietošana psihoneiroloģiskajā slimnīcā ir uz nenoteiktu laika periodu, regulāros laika intervālos nepieciešama automātiska pārbaude. Taču VCB ir konstatējis, ka Latvijā, pagaidām, šo tiesību ievērošana praktiski nav nodrošināta.

Otra lielākā problēma saistīta ar to, ka pacientiem (arī bijušajiem pacientiem) psihiatriskajās slimnīcās netiek nodrošināta pieeja informācijai. Garīgi slimo personu aizsardzības principu (apstiprināti ar 1991. gada 17. decembra ANO Ģenerālās asamblejas rezolūciju 46/119) 19. princips nosaka, ka *pacients (kas šā Principa kontekstā nozīmē arī bijušo pacientu) ir tiesīgs piekļūt ar pacientu saistītai informācijai par viņa/viņas veselības stāvokli un psihiatriskajā slimnīcā uzglabātajai slimības vēsturei; šo tiesību drīkst ierobežot, lai novērstu nopietnu ļaunumu pacienta veselībai un nepakļautu riskam citu personu drošību; vietējie likumi var pieļaut, ka ikviens dokuments, kas netiek izsniegts pacientam, ir jādara pieejams pacienta personīgajam pārstāvim un padomdevējam, ja vien to ir iespējams izdarīt konfidenciāli; ja pacientam ir liegta iespēja iepazīties ar kādu informāciju, tad par to ir jāpaziņo pacienta personīgajam pārstāvim un padomdevējam (ja tāds ir), norādot šādas neizpaušanas iemeslus; šāda neizpaušana ir pakļauta izskatīšanai tiesā*.

VCB, kā vienu no galvenajām problēmām cilvēktiesību ievērošanā psihiatriskajās slimnīcās uzskata nesakārtoto Latvijas likumdošanu. Vēl joprojām nav pieņemts jau 1997. gadā izstrādātais Psihiatriskās palīdzības likums, lai gan VCB uzskata, ka arī šis likumprojekts pašreizējā redakcijā neatbilst starptautiskajiem standartiem.

Iedzīvotāju tiesības uz sociālo apdrošināšanu nelaiemes gadījuma vai arodslimības gadījumā

VCB ir saņemas vairākas sūdzības, kuru pamatā ir likuma “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaiemes gadījumiem un arodslimībām” 17. panta 1. daļas skaidrojums. Tas paredz, ka *apdrošinātajai personai, kura cietusi nelaiemes gadījumā darbā vai saslimusi ar arodslimību un attiecībā uz to ir iestājies apdrošināšanas gadījums, ir tiesības saņemt apdrošināšanas atlīdzību. Šis noteikums attiecas arī uz personu, kura vairs nav apdrošinātā persona, bet tāda bija apdrošināšanas iestāšanās laikā.*

Diemžēl Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk tekstā VSAA) atsakās izmaksāt darbā nodarītā kaitējuma atlīdzību personām, kuras ilgstoši veikušas darbu veselībai kaitīgos apstākļos un strādājušas vēl pēc šī likuma stāšanās spēkā 1997. gada 1. janvārī, bet arodslimība viņiem tika konstatēta tikai pēc darba attiecību izbeigšanas 2000. - 2001. gadā. VSAA šo situāciju skaidro ar to, ka, vienlaikus ar darba negadījuma un arodslimību apdrošināšanas sistēmas ieviešanu, Latvijā pastāv arī darba devēja un darbinieka civiltiesisko attiecību regulēšanas sistēma, kurā tiesības uz darbā nodarīto kaitējumu tiek realizētas saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 441 “Noteikumi par darbā nodarītā kaitējuma atlīdzību”. Saskaņā ar šiem noteikumiem gadījumos, kad darbinieks pēc 1997. gada 1. janvāra vairs nestrādā un viņam tiek konstatēta arodslimība, kuras cēlonis ir līdz minētajam termiņam veiktais darbs veselībai kaitīgos apstākļos, kaitējuma atlīdzības izmaksu jānodrošina darba devējam.

Vienlaicīgi VCB ir iepazinies ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu, kurā teikts, ka uz šīm personām tomēr attiecas likums “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaiemes gadījumiem un arodslimībām”, jo kopš 1997. gada 1. janvāra persona ir bijusi apdrošināta saskaņā ar augstākminēto likumu. Tādējādi tiesa prasību pret darba devēju ir noraidījusi.

Tā kā minētajos normatīvajos aktos nav precīzi atrunāti šādi gadījumi, un VCB nav izdevies panākt nekādu piekāpšanos ne no darba devēja, ne no VSAA puses, VCB iesaka šīm personām jautājumu risināt civiltiesiskā procesā. Līdz šim brīdim tiesā ir iesniegtas jau vairākas prasības.

Amatu ieņemšana sabiedriskā organizācijā

VCB ir saņemts iesniegums par to, ka personai atņemts bezdarbnieka statuss sakarā ar to, ka viņa ieņem amatu sabiedriskā organizācijā.

LR Satversmes 109. pants nosaka, ka *ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.* Tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā precizētas likumos “Par valsts sociālo apdrošināšanu”, “Par nodarbinātību”, “Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” u. c. Saskaņā ar likuma „Par nodarbinātību” 6. pantu *par bezdarbnieku atzīstams darba spējīgs Latvijas Republikas pilsonis vai ārvalstnieks (bezvalstnieks), kurš saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai kuram pasē ir Iedzīvotāju reģistra atzīme ar personas kodu un kurš nestrādā, ir darbnespējas vecumā, kurš neveic uzņēmējdarbību, meklē darbu, ir reģistrēts nodarbinātības valsts dienestā pēc dzīvesvietas un vismaz reizi mēnesī griežas šajā dienestā.* Līdz ar to personas, kas strādā vai veic uzņēmējdarbību nevar tikt atzītas par bezdarbniekiem.

Likums “Par valsts sociālo apdrošināšanu” nosaka personu grupas, kuras ir uzskatāmas par darba ņēmējiem (strādā, veic uzņēmējdarbību) – piemēram, *persona, kura*

ir darba attiecībās ar darba devēju saskaņā ar Latvijas Darba likumu kodeksu, valsts (pašvaldības) pilnvarnieks, uzņēmēj sabiedrības valdes, padomes loceklis u. c. personas. Par darba ņēmējiem šā likuma izpratnē tiek uzskatītas arī cita persona, kura ieņem amatu, kas dod tiesības uz atlīdzību. Nodarbinātības Valsts dienests pie personām, kuras ieņem citu amatu, kas dod tiesības uz atlīdzību, ir pieskaitījis arī sabiedrisko organizāciju valdes locekļu amatus.

Valsts sociālās apdrošināšanas mērķis ir samazināt negatīvās sekas, kas rodas sakarā ar darba ienākumu zaudēšanu, un ja persona gūst ienākumus, tad viņa nevar iegūt bezdarbnieka statusu. Tā ir gadījumā, kad darbu zaudējusi persona ir tiesas piesēdētājs, jo likumā ir paredzētas tiesības saņemt atlīdzību par šo pienākumu veikšanu. Personas, kas ieņem kādu amatu sabiedriskā organizācijā, tiesības uz atalgojumu var būt noteiktas sabiedriskās organizācijas statūtos, taču ne katrai personai automātiski ir tiesības uz atalgojumu, jo likumā šādas tiesības nav paredzētas. Sabiedriskās organizācijās personas apvienojas, lai kopīgā darbībā sasniegtu mērķi, kam nav peļņas iegūšanas nolūka. Bieži vien sabiedrisko organizāciju darbība ir balstīta uz entuziasmu, un to amatpersonas nekādu atalgojumu nesaņem. Tāpēc personai nevar atteikt piešķirt bezdarbnieka statusu vai atņemt piešķirto statusu, ja viņa ieņem amatu kādā sabiedriskā organizācijā.

VCB uzskata, ka Nodarbinātības Valsts dienests ir nepamatoti plaši iztulkojis likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” normas, tādējādi liedzot personām Satversmē garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā. Bezdarbnieka statusa nepiešķiršana vai atņemšana personai, kas ieņem amatu sabiedriskā organizācijā, nepārbaudot, vai šai personai ir tiesības uz atalgojumu, ir Satversmē garantēto tiesību uz sociālo nodrošinājumu pārkāpums.

Strādājošo tiesības uz streiku

Valsts cilvēktiesību birojs ir saņēmis vēstuli ar lūgumu sniegt viedokli par Streika likuma 17. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmei.

Strādājošo tiesības streikot garantē Latvijas Republikas Satversmes 108. pants. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka tiesības streikot izriet arī no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 11. panta. Tiesības streikot garantētas arī Eiropas Sociālās hartas 6. pantā. Taču tiesības streikot nav absolūtas. Gan Latvijas Republikas Satversme, gan Eiropas Cilvēktiesību konvencija, gan Eiropas Sociālā harta paredz, ka šīs tiesības var tikt ierobežotas. Tiesības streikot var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības un brīvības, sabiedrības drošību, veselību un tīkumību. Streiku likuma 17. pants nosaka, ka *darba devējam un streika komitejai streika laikā jānodrošina, lai minimālā apjomā tiktu turpināt darbs sabiedrībai nepieciešamajos dienestos (tai skaitā, ārstnieciskās un medicīnas palīdzības dienestos)*. Kā liecina valstu ziņojumi par Eiropas Sociālās hartas pildīšanu, tad šādi ierobežojumi noteikti arī citās Eiropas valstīs un tiek atzīts, ka sabiedrībai nepieciešamo dienestu streika gadījumos valstij ir tiesības prasīt no šiem dienestiem pakalpojumu nodrošināšanu minimālā apjomā.¹ Šo ierobežojumu mērķis ir aizsargāt citu cilvēku tiesības, veselību.

Tā kā šis ierobežojums noteikts ar likumu un tam ir likumīgs mērķis, VCB atzīst, ka tas atbilst Latvijas Republikas Satversmei, Eiropas Cilvēktiesību konvencijai un Eiropas Sociālajai hartai.

¹ “In case of a strike in an essential service the authorities may order the establishment of minimum services.”// c-15-1-en1, Conclusion, 01/01/2000, DENMARK

Valsts cilvēktiesību biroja pieteikumi Satversmes tiesā

Satversmes tiesa apmierinājusi Valsts cilvēktiesību biroja pieteikumu par diskriminējošajām normām Prokuratūras, Advokatūras un Notariāta likumos

2002. gada 6. jūnijā Satversmes tiesa, izskatot lietu Nr. 2001-11-0106 pēc Valsts cilvēktiesību biroja pieteikuma atzina Prokuratūras likumā (33. panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14. panta 3. punkts) un Notariāta likumā (9. panta 3. punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106. pantam.

1) 1994. gada 19. aprīļa Prokuratūras likuma 33. panta 1. daļa paredzēja, ka *“Par prokurora amata kandidātu var būt Latvijas Republikas pilsonis, kas ieguvis augstāko juridisko izglītību Latvijas Universitātē vai kādā citā augstskolā, kura pēc Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma pielīdzināma Latvijas Universitātei(..)”*

2) 1993. gada 27. aprīļa LR Advokatūras likuma 14. pants nosacīja, ka *“Par zvērinātiem advokātiem var uzņemt personas, kas (..) 3) ieguvušas augstāko juridisko izglītību Latvijas Universitātē vai kādā citā augstskolā, kura pēc Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma pielīdzināma Latvijas Universitātei (..)”*

3) 1993. gada 1. jūnija Notariāta likuma 9. pants: *“Par zvērinātiem notāriem var būt personas, kas (..) 3) ieguvušas augstāko juridisko izglītību Latvijas Universitātē vai kādā citā augstskolā, kura pēc Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma pielīdzināma Latvijas Universitātei(..)”*

Šo likumu normu redakcijas uzskatāmi norādīja, ka zināmas kontroles funkcijas pār juridiskās izglītības kvalitāti Latvijā un jauno juristu turpmāko nodarbinātību ir piešķirtas Latvijas Universitātes Juridiskajai fakultātei, nostādot jebkuras citas augstskolas absolventus nevienlīdzīgā situācijā ar LU Juridiskās fakultātes absolventiem. VCB uzskata, ka tas nebija pamatoti ne pēc būtības, ne atbilstības augstāka spēka tiesību normām.

VCB tiesā argumentēja, ka Latvijā darbojas noteikta augstākās izglītības iestāžu un to studiju programmu valstiskas izvērtēšanas un atzīšanas sistēma – akreditācija, kura attiecas uz visām Latvijā esošām augstskolām, un akreditācijai vajadzētu būt pietiekamai garantijai akadēmisko un profesionālo kritēriju ievērošanai arī attiecībā uz nodarbinātajiem vai amatu kandidātiem minētajās tieslietu jomās. Valstiski atzītu – akreditētu augstskolu absolventiem, kuri ieguvuši valstiski atzītu augstāko juridisko izglītību apliecinošu dokumentu – diplomu, ir jādod vienādas tiesības izvēlēties nodarbošanos bez nepamatotām un diskriminējošām papildus prasībām un priekšrocību radīšanas kādas vienas augstskolas absolventiem. Galvenajiem kritērijiem darba tirgū ir jābūt spējām, prasmei un kvalifikācijai, taču augstskolas diploms vēl nenozīmē atbilstību profesijai. Darba devējam ir jāpieņem lēmums, izvērtējot katra kandidāta atbilstību un kvalifikācijas eksāmenu rezultātus.

LR Satversmes tiesas spriedums atzina, ka Advokatūras, Prokuratūras un Notariāta likumos ietvertās normas, kas paredzēja obligātu Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē iegūtu izglītību vai tās atzītu (pielīdzinātu) diplomu ir diskriminējošas un ierobežo Satversmē garantētās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos atbilstoši spējām un kvalifikācijai. Satversmes tiesa ar šo spriedumu atcēla ierobežojumus un LU Juridiskās

fakultātes kontroles funkcijas. Spriedumā tiesa plaši izskaidroja tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos saturu, kā arī nediskriminācijas un samērīguma principus.

Tiesa arī atzina, ka, lai arī Latvijas Universitātei tika piešķirtas diplomu izvērtēšanas tiesības vēl pirmās brīvvalsts laikā, tiesību pēctecība bija pieļaujama arī deviņdesmito gadu sākumā, taču pašlaik šīs normas vairs nekalpo savam mērķim – sabiedrības interešu efektīvai un profesionālai aizsardzībai un pārstāvībai, bet gan rada diskrimināciju.

Valsts cilvēktiesību biroja atzinumi un viedokļi par tiesību aktiem un to projektiem

VCB atzinums par likumprojektu “Ombudbiroja likums”

2002.gada aprīlī Valsts Cilvēktiesību birojs saņēma Valsts Prezidentes dibinātas Darba grupas ekspertu izstrādāto likumprojektu “Ombudbiroja likums” atzinuma sniegšanai. Likumprojekts paredz būtiskas institucionālas izmaiņas cilvēktiesību aizsardzības jomā, uz Valsts cilvēktiesību biroja (VCB) bāzes izveidojot piecus neatkarīgus Ombudus, kas darbotos katrs savā jomā un izskatītu iedzīvotāju sūdzības par tiesību pārkāpumiem.

Tā kā jaunizveidojamā institūciju ir plānots veidot uz Valsts cilvēktiesību biroja bāzes, kā arī likumprojekts daļēji ir balstīts uz likumu “Par Valsts cilvēktiesību biroju”, tas tika izvērtēts, ņemot vērā VCB darba praksi un pašreizējā likuma īstenošanu.

- **VCB neatbalsta likuma nosaukumu “Ombudbiroja likums”**, uzskatot, ka tas akcentē birokrātisko aparātu un vairāk norāda uz biroja organizāciju, nekā pašu institūcijas statusu. Jau iepriekš ir bijušas diskusijas par šīs institūcijas iespējamo nosaukumu, kurās VCB ir atbalstījis latvisko “Tiesībsarga” variantu. Taču, ja šajā projektā pieturas pie termina Ombuds, tad veiksmīgāks likuma nosaukums būtu “Ombuda (Ombudu) likums”.
- Likumprojekta 3.panta 2.daļa paredz, ka Ombudbirojā darbojas pieci ombudi, kuri ir vienlīdzīgi savās pilnvarās - vispārējo cilvēktiesību ombuds, bērnu tiesību ombuds, pašvaldību ombuds, tieslietu, iekšlietu un militāro jautājumu ombuds un procesuālo tiesību ombuds. **VCB uzskata, ka jautājums par ombudu pilnvaru sadalījumu vēl ir apspriežams, jo nav skaidrs kāpēc ir paredzēti tieši šādas specializācijas ombudi. Būtisks trūkums likumprojektā ir tāds, ka nav definēta un sīkāk konkretizēta katra ombuda kompetence, kā arī tēmu un sūdzību loks, par kurām ir atbildīgs katrs ombuds.** Piemēram, nav skaidrs vai sūdzību no ieslodzījuma vietas par nepamatoto aizturēšanu, ilgo apcietinājumu un procesuālajiem pārkāpumiem tiesas darbā izskatīs Tieslietu, iekšlietu un militāro jautājumu ombuds vai Procesuālo tiesību ombuds. VCB līdzšinējā darba prakse rāda arī, ka varētu izveidoties situācija, kad katrs specifiskais ombuds saņemtu noteiktu izskatāmu sūdzību apjomu un norobežotos savas atbildības sfēras ietvaros, bet Vispārējo cilvēktiesību ombudam tiktu sūtītas sūdzības par visdažādākajiem jautājumiem, kas skar vai arī neskar cilvēktiesību jomu. Mājokļu jautājumi, īpašumtiesības, sociāli-ekonomiskās problēmas, kas saskaņā ar VCB saņemto sūdzību statistiku ir visaktuālākās, būtu jāuzņemas šim Ombudam.
- VCB uzskata, ka **jābūt ombudam(iem), kuru kompetencē ir diskriminācijas gadījumu izskatīšana.** Šobrīd notiek diskusijas par to, kura institūcija valstī būs atbildīgā

par nediskrimināciju Latvijā, kā to pieprasa par ES Rasu nediskriminācijas direktīva. VCB kā neatkarīga institūcija tiek minēta kā atbilstošākā, ja vien tajā tiktu izveidota nodaļa, kas darbotos tieši ar šiem jautājumiem. ES valstīs tieši omdudu institūcijas ir tās, kas veic šos pienākumus.

- Šobrīd valstī darbojas vairākas institūcijas, kas izskata sūdzības par specifiskiem cilvēka tiesību pārkāpumiem, taču nav neatkarīgas - piemēram fizisko personu Datu valsts inspekcija, Valsts bērnu tiesību aizsardzības centrs u. c. **VCB uzskata, ka ieviešot ombuda institūciju par tiesību aizsardzību ir jādomā konceptuāli, un efektīvāk būtu, ja šīs jomas tiktu iekļautas ombuda kompetencē, tādējādi, nodrošinot neatkarību.** Attiecīgi papildinājumi būtu jāizdara likumprojekta Pārejas noteikumos. Tāpat VCB uzskata, ka nebūtu lietderīga Bērnu tiesību aizsardzības centra pastāvēšana līdztekus Bērnu ombudam, tādēļ tas arī ir jāatrunā Pārejas noteikumos.
- Likumprojekta 5. pantā paredzēts, ka pēc apstiprināšanas amatā ombuds dod zvērestu. VCB uzskata, ka **prasība valsts amatpersonai zvērēt ir ierobežojoša** un pēdējā laikā valsts politikā tā netiek praktizēta. Piemēram, Jehovas liecinieku, baptistu un citu konfesiju piederīgajiem reliģija liedz dot *zvērestus* kā tādus, līdz ar to šāda prasība būtu viņu tiesību ierobežojums. Tādēļ VCB ierosina likumprojekta 5. pantā **vārdu “zvērests” aizstāt ar vārdu “solījums” attiecīgā locījumā un vārdu “zvēru” ar vārdu “apsolu”.**
- Likumprojekta 13. pantā minētas ombudu funkcijas, un tās lielā mērā ir līdzīgas pašreizējai VCB kompetencei. **Papildus, kā viena no funkcijām varētu būt atzinumu sniegšana par aktuāliem cilvēktiesību jautājumiem,** ko šobrīd no VCB ļoti bieži pieprasa indivīdi, iestādes un plašsaziņas līdzekļu pārstāvji. Lai veicinātu izpratni par cilvēktiesībām sabiedrībā, VCB uzskata, ka šāda darbība būtu jāturpina.
- VCB uzskata, ka likumprojekta 13. panta 5. punktā minētā funkcija *aizstāvat personu tiesības un likumīgās intereses, iesniedz tiesā pieteikumus administratīvajās lietās un civillietās un piedalās lietu izskatīšanā kā minēto personu pārstāvis* ir ļoti nopietni izvērtējama atbilstoši iespējām, jo šobrīd ir ļoti liels pieprasījums pēc šāda pakalpojuma no maznodrošinātajām personām. Šādas funkcijas veikšana prasa lielus personu un laika resursus, un VCB uzskata, ka Ombudbiroju nevajadzētu pārvērst par advokātu biroju. **Ombudam ir jādod tādas tiesības, bet to nevarētu uzlikt kā obligātu pienākumu, ko tam varētu pieprasīt ikvienā lietā.** VCB šajā jomā veiksmīgi praktizē atzinumu sniegšanu tiesām konkrētās lietās, ja tas skar cilvēktiesību aspektus, un šie atzinumi lielākoties pilnībā vai daļēji tiek ņemti vērā.
- VCB uzskata, ka likumprojekta 14. pants, kas nosaka, ka **Ombudbirojs neizskata sūdzības un iesniegumus par Valsts prezidentu, Saeimas deputātiem, Ministru prezidentu, valsts kontrolieri, Satversmes tiesas priekšsēdētāju, Augstākās tiesas priekšsēdētāju un ģenerālprokuroru,** sašaurina ombudu kompetenci. VCB šobrīd šādā veidā nav ierobežots un izskata jebkuru sūdzību par cilvēktiesību pārkāpumu. Līdz šim tas nekad nav izraisījis strīdus par hierarhiju kompetencēm vai līdzīgiem jautājumiem. Sūdzības parasti tiek iesniegtas par konkrētu pārkāpuma faktu, tiesības aizskarošiem iestāžu lēmumiem un citām līdzīgām problēmām, nevis par konkrētām amatpersonām (cilvēkiem). Cilvēktiesības ir attiecības starp indivīdiem un valsti, un tikai valsts var tikt atzīta par vainīgu cilvēktiesību pārkāpumā. Arī ombuds klasiski ir sūdzību izskatītājs par valsts iestādēm un amatpersonām. Cilvēka tiesības aizskarošus lēmumus var pieņemt jebkura valsts amatpersona, tādēļ nebūtu efektīvi tādējādi sašaurināt kompetences loku. Pie tam, tā kā ombuds nepieņem juridiski saistošus lēmumus, arī plašāka kompetence

sūdzību izskatīšanā nenonāk konfliktā ar pašreizējo tiesību sistēmu un uzraudzības hierarhiju. Bez tam, liedzot izskatīt sūdzības par ģenerālprokuru, ārpus ombuda kompetences paliks daudzu nopietnu sūdzību izskatīšana. Ļoti daudzās lietās cilvēks ir izgājis visas prokuratūras instances un lietā ir arī atbildes ar Ģenerālprokurora parakstu.

VCB darbinieki cer, ka likumprojekta izstrādātāji ņems vērā šos ieteikumus un VCB labprāt iesaistīsies arī turpmākajās diskusijās par šo tēmu.

ES direktīvu ieviešana Latvijas likumdošanā

Saistībā ar Eiropas Savienības prasību pārņemšanu nediskriminācijas jomā, VCB, balstoties uz savu praksi un nākotnes perspektīvām, ir komentējis vairāku ES direktīvu ieviešanu un VCB lomu līdztiesības principa nodrošināšanā Latvijā. VCB ir izteicis savu pozīciju arī attiecībā uz to, vai varētu uzņemties vienādas attieksmes veicināšanas iestādes funkcijas, kā to prasa ES direktīvas.

1. VCB uzskata, ka *ES Direktīva 2000/78/EC, kas nosaka kopēju sistēmu vienādei attieksmei pret nodarbinātību un profesiju* ir samērā veiksmīgi iestrādāta Latvijas Darba likumā. Gan tiešā, gan netiešā diskriminācija ir definēta Darba likumā, taču Krimināllikuma 78. panta “Nacionālās un rasu vienlīdzības pārkāpšana, cilvēka tiesību ierobežošana” sastāvs tomēr attiecas tikai uz rasu un etnisko diskrimināciju, pie tam šis pants ir iekļauts „Noziegumi pret cilvēci, mieru, kara noziegumi, genocīds” sadaļā, tādēļ reti būtu piemērojams darba attiecībās.

Detektīvdarbības likuma 4. pantā minēto pilsonības ierobežojumu, VCB neuzskata par samērīgu Direktīvas kontekstā, jo tas skar privāto jomu un pilsonības kritērija saistība ar sabiedrības drošības interesēm ir visai pastarpināta.

Likumā „Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību” ietvertās normas par invalīdu nodarbošanos” ir visai deklaratīvas un Latvijā pagaidām invalīdu nodarbinātības jautājums nav pietiekami atrisināts, lai atbilstu direktīvas prasībām, un darba devēji šobrīd gandrīz neveic Direktīvā minētos pasākumus.

Attiecībā uz Direktīvas 6. panta ieviešanu, VCB uzskata, ka maksimālā vecuma ierobežojums vairākos Latvijas likumos tomēr nav samērīgs. Tā piemēram, likuma “Par zinātnisko darbību” 29. panta 5. daļā un „Augstskolu likumā” noteiktais vecuma ierobežojums nav pamatots. VCB jau likuma pieņemšanas laikā ir norādījis arī uz iespējamo diskrimināciju pēc vecuma “Valsts civildienesta likumā”. Šobrīd, balstoties uz saņemtajām sūdzībām, VCB apsver iespēju apstrīdēt Satversmes tiesā šīs normas.

2. *Direktīva 2000/43/EC, kas nosaka vienādas attieksmes principa ieviešanu neatkarīgi no personas rases un etniskās piederības* (turpmāk – Rasu direktīva) ir ļoti būtiska cilvēktiesību nodrošināšanas kontekstā un tiešā veidā skar VCB darbības loku. Runājot par Latvijas likumdošanas atbilstību direktīvai, jāmin līdzīgi argumenti, kā par Direktīvas 2000/78/EC gadījumā. Uzskatam, ka Latvijas Krimināllikumā un Darba likumā noteiktais diskriminācijas jēdziens neaptver visas Rasu direktīvā aizsargātās jomas, tādēļ vislabākais risinājums būtu to nostiprināt LR Satversmes cilvēka pamattiesību sadaļā.

Darba likuma normas lielākoties ir atbilstošas direktīvai, taču joprojām vairākās citās jomās, īpaši privātajā sektorā, nepastāv pietiekams regulējums, lai persona varētu sevi efektīvi aizstāvēt. Arī *aizskaršanas aizliegums*, kā to prasa Rasu direktīva, Latvijas likumdošanas nav regulēts.

Rasu direktīvas 9. pants par pakļaušanu netaisnībai ir nodrošināts arī likuma „Par Valsts cilvēktiesību biroju” 6. panta 3. punktā, kas nosaka, ka *“Nevienam nav tiesību kavēt Biroju tā uzdevumu pildīšanā, kā arī aizturēt, ietekmēt un sodīt personu par sadarbošanos ar Biroju vai par Biroja norādījumu vai lēmumu izpildīšanu, izņemot institūcijas un amatpersonas, kurām šādas tiesības noteiktas ar likumu”*.

VCB darbība diskriminācijas novēršanas jomā.

VCB pieņem un izskata iesniegumus no visiem valsts iedzīvotājiem vai citām personām, kas atrodas valsts jurisdikcijā (piemēram – nelegālie imigranti), un tiek izskatītas gan latviešu, gan krievu, gan angļu valodā iesniegtās sūdzības.

Analizējot VCB statistiku iepriekšminēto ES direktīvu kontekstā, jākonstatē, ka VCB saņemto sūdzību skaits par diskriminācijas gadījumiem nav liels. Piemēram 2001.gadā nav saņemts neviens iesniegums par rasu diskrimināciju, bet ir 5 rakstiski iesniegumi par diskrimināciju uz tautības vai valodas pamata, kā arī sniegtas 13 mutiskas konsultācijas par šāda veida gadījumiem. Saistībā ar diskrimināciju uz valodas pamata ir sūdzības par tiesību uz iesnieguma izskatīšanu un atbildes saņemšanu valsts un pašvaldību iestādēs ierobežojumiem gadījumos, kad personai nav iespēju pašai uzrakstīt iesniegumu latviešu valodā un nav finansiālu iespēju to iztulkot. VCB uzskata, ka, vadoties pēc cilvēktiesību normām, īpaši aktuāla šī problēma ir personām, kas atrodas ieslodzījumā vai citās slēgta tipa iestādēs, kur tām nav pieejami tulka pakalpojumi. Līdz ar to tiek ierobežotas arī citas šo personu tiesības.

VCB atbilstība Rasu direktīvas 13. pantā minētajai vienādas attieksmes veicināšanas iestādei

VCB darbojas sfērā, ko aizsargā Rasu direktīva, un viens no VCB pienākumiem jau šobrīd ir izskatīt sūdzības un veikt situācijas analīzi par rasu un etniskās diskriminācijas gadījumiem. Taču šobrīd VCB rīcībā nav pietiekami resursi, lai pilnvērtīgi veiktu vienādas attieksmes veicināšanas iestādes funkcijas tādā līmenī, kā to prasa Rasu direktīva. Šīs problēmas nav iespējams risināt veicot vienīgi sūdzību izskatīšanu, kā tas reāli ir iespējams šobrīd. Katram VCB juristam ir vairākas tēmas, par kurām viņš ir atbildīgs, un izskatīšanā vienlaicīgi atrodas ap 30 sūdzību.

Lai efektīvi pildītu šo funkciju, VCB būtu nepieciešams izveidot atsevišķu struktūrvienību, kas nodarbotos ar diskriminācijas nepieļaušanas un novēršanas jautājumiem (ne tikai rasu nediskriminācijas jomā), savienojot gan sūdzību izskatīšanas, gan pētniecības, gan sabiedrības informēšanas pienākumus. Taču VCB ar pilnu atbildību varētu uzņemties vienādas attieksmes veicināšanas iestādes funkcijas tikai gadījumā, ja tiktu piešķirts papildus finansējums.

VCB uzskata, ka šādi budžeta izdevumi būtu lietderīgi un ļoti svarīgi Eiropas integrācijas kontekstā, taču vienlaikus jākonstatē, ka gada sākumā izdarītais budžeta pieprasījums Dzimumu līdztiesības nodaļas izveidei pagaidām valdībā ir atstāts bez virzības.

Konferences un semināri

Eiropas Ombudsmenu tikšanās Lietuvā

2002. gada 5. - 6. aprīlī Lietuvā notika Eiropas Ombudsmenu tikšanās, ko ar Eiropas Padomes Cilvēktiesību komisāra Alvaro Gilrobleša atbalstu organizēja Lietuvas Seima Kontrolieru birojs. Lai iegūtu informāciju par cilvēktiesību problēmu risināšanu citās valstīs un apmainītos viedokļiem par aktuālākajiem jautājumiem, šajā pasākumā piedalījās VCB Sūdzību izskatīšanas daļas juriste Ineta Vaivare.

Šajā tikšanās reizē kā galvenie tika izvirzīti divi jautājumi - cilvēktiesību nodrošināšana ikdienā, kā arī Ombudsmena loma cilvēktiesību ievērošana krīzes situācijās. Tika pārrunāts arī jautājums par izglītības iespējām čigāņiem.

Ņemot vērā konstatētos rupjos cilvēktiesību pārkāpumus Moldovā un Kosovā, šo valstu pārstāvji uzstājās ar ziņojumiem. Piemēram, Moldovas ombudsmens Aleksejs Potinga norādīja - ja cilvēktiesību pārkāpumi lielākoties ir saistīti ar sociālekonomisko situāciju valstī (šī problēma raksturīga lielākajai daļai jauno demokrātisko valstu, to skaitā arī Latvijai), tad valdība aprobežojas tikai ar politisko jautājumu risināšanu. Kā pierādījumu tam A. Potinga minēja vairākkārtējos mēģinājumus tikties ar augstām valsts amatpersonām, lai pārrunātu sarežģīto situāciju valstī, rastu aktuālo problēmu risinājumus, vai vismaz veidotu dialogu ar valdību par cilvēktiesību problēmām. Diemžēl 2 mēnešu laikā nav izdevies šādas tikšanās noorganizēt.

Arī citu valstu ombudsmeni atzina, ka lielākā problēma ir valdību politiskās ambīcijas, kuru rezultātā tiek aizmirsts par elementāru cilvēktiesību nodrošināšanu savas valsts iedzīvotājiem.

Diskusijas rezultātā tika pieņemts lēmums, ka par gadījumiem, kad valdība izdara spiedienu uz ombuda institūciju, ir jāziņo zināms Eiropas Padomes Cilvēktiesību komisāram. Šīs problēmas varētu tikt risinātas starptautiskā mērogā.

Baltijas jūras valstu padomes seminārs Sanktpēterburgā „Vide Baltijas jūras reģionā un cilvēktiesības”

2002. gada 16. maijā Sanktpēterburgā (Krievijā) notika Baltijas jūras valstu padomes un Krievijas Federācijas Cilvēktiesību Komisāra institūcijas rīkotais seminārs “Vide Baltijas jūras reģionā un cilvēktiesības”, kurā piedalījās cilvēktiesību institūciju pārstāvji no Baltijas un Skandināvijas valstīm, Krievijas un Polijas. Latviju pasākumā pārstāvēja VCB Analīzes un Informācijas daļas vadītāja Līga Biksiniece.

Galvenās semināra tēmas bija ekoloģiskā situācija Baltijas jūras reģionā un tās ietekme uz cilvēktiesību aizsardzību, kā arī cilvēktiesību institūciju loma iedzīvotāju tiesību uz veselībai un dzīvībai drošu vidi garantēšanā. Ar speciālu referātu par cilvēktiesību institūciju darbības virzieniem un principiem uzstājās Baltijas jūras valstu padomes Cilvēktiesību komisāre Helle Degne. Notikušajā diskusijā tika analizēts jautājums par cilvēktiesību aizstāvju iespējām reaģēt gadījumos, ja tiek pieņemti lēmumi, kuru sekas apdraud kvalitatīvu vidi, radot draudus cilvēku veselībai vai pat dzīvībai. Šīs problēmas ir aktuālas arī Latvijai, jo VCB bieži tiek saņemtas līdzīga rakstura sūdzības.

Seminārā tika apspriesti arī vispārēji jautājumi, kas attiecas uz ekoloģisko situāciju Baltijas jūrā, tās ietekmi uz apkārtējo valstu iedzīvotāju veselību, kā arī diskutēts par valstu sadarbības iespējām šajā jomā. Viena no aktuālākajām problēmām - II Pasaules kara ķīmisko ieroču glabātuves Baltijas jūrā (arī pie Liepājas), kas rada piesārņojuma draudus visām Baltijas jūras baseina valstīm.

VCB pārstāvju piedalīšanās Cilvēktiesību atbalsta tīkla rīkotajos pasākumos

- **2002. gada 24. maijā VCB Analīzes daļas juriste Anita Kovaļevska un Sūdzību izskatīšanas daļas juriste Gundega Līce piedalījās konferencē “Cilvēktiesības Jelgavā”.** Konferenci organizēja Zemgales nevalstisko organizāciju atbalsta centrs sadarbībā ar Nevalstisko organizāciju centru Rīgā un Sorosa fondu – Latvija, un tās mērķis bija sniegt Jelgavas iedzīvotājiem informāciju par cilvēktiesībām un izskatīt konkrētus cilvēktiesību pārkāpumu gadījumus. VCB pārstāvji informēja konferences dalībniekus par cilvēktiesībām, to aizsardzības mehānismiem, kā arī par Valsts cilvēktiesību biroja darbību. Tika sniegtas arī atbildes uz iedzīvotāju jautājumiem saistībā ar cilvēktiesībām.
- **2002. gada 27. maijā VCB Analīzes daļas vadītāja Līga Biksiniece un Sūdzību izskatīšanas daļas vadītāja Lolita Andersone piedalījās Daugavpils Universitātē notikušajā Cilvēktiesību atbalsta tīkla Daugavpils nodaļas organizētajā seminārā.** Tā mērķis bija veicināt izpratni par efektīvu saskarsmi ar valsts un pašvaldības iestādēm aktuālu cilvēktiesību jautājumu risināšanā. Līga Biksiniece semināra dalībniekus iepazīstināja ar antidiskriminācijas principu cilvēktiesībās, kā arī grupu tiesībām, bet Lolita Andersone semināra dalībniekiem nolasīja referātu par invalīdu tiesībām, to skaitā integrāciju sabiedrībā, tiesībām uz darbu izglītību un sociālo nodrošinājumu.
- **2002. gada 30. maijā Ventspilī, VCB Analīzes daļas vadītāja Līga Biksiniece piedalījās Ventspils reģionālā NVO atbalsta centra organizētajā diskusijā “Valsts, pašvaldības un sabiedriskā sektora sadarbības iespējas interešu aizstāvības jautājumos”.** VCB pārstāve iepazīstināja semināra dalībniekus ar aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem Latvijā, kā arī VCB 2001. gada darbību un aktualitātēm 2002. gadā. Semināra ietvaros notika diskusija par cilvēktiesību problēmām Ventspilī, pēc kuras VCB pārstāvji atbildēja uz jautājumiem.
- **2002. gada 3. jūnijā VCB Sūdzību izskatīšanas daļas juristi Rolands Beļvičs un Zeltīte Kurzemiece piedalījās Jēkabpilī notikušajā Sēlijas reģionālā NVO atbalsta centra Cilvēktiesību atbalsta tīkla nodaļas organizētajā konferencē.** Tās mērķis bija dalīties pieredzē par cilvēktiesību situāciju Jēkabpils reģionā, cilvēktiesību nozīmi un attīstības tendencēm Latvijā, valsts un nevalstiskā sektora sadarbību cilvēktiesību jautājumu risināšanā, kā arī izvērtēt Cilvēktiesību atbalsta tīkla nodaļas darbību un tās nozīmi pilsoniskas sabiedrības attīstībā un informācijas pieejamībā. Konferencē piedalījās valsts un pašvaldību iestāžu vadītāji un darbinieki, reģionālie masu mediji un NVO pārstāvji. Rolands Beļvičs uzstājās ar referātu par cilvēktiesību jautājumiem VCB skatījumā un praktiskajā darbībā, izvērtējot cilvēktiesību situāciju, cilvēktiesību sfēras problēmas un attīstības tendences Latvijā. VCB pārstāvji arī atbildēja uz interesentu jautājumiem un piedalījās diskusijā, kurā tika skarti arī konkrēti gadījumi un to risināšanas iespējas.

Seminārs bāriņtiesu un pagasttiesu darbiniekiem Vangažos

Š. g. 26. aprīlī Valsts cilvēktiesību biroja direktors Olafs Brūvers un juriste Inga Zonenberga piedalījās Rīgas rajona padomes rīkotajā seminārā – tikšanās bāriņtiesu un pagasttiesu darbiniekiem Vangažu bērnu namā. Tikšanās mērķis bija apspriest bāriņtiesu (pagasttiesu) sadarbību un bāriņtiesu (pagasttiesu) asociācijas izveidošanu, risināt bērnu namu audzēkņu tiesību aizsardzības jautājumus, kā arī informēt semināra dalībniekus par VCB darbu.

VCB pārstāvji semināra dalībniekus informēja, ka pēdējā laikā ļoti bieži tiek saņemti iesniegumi no vecākiem, kuriem ir pārtraukta vecāku vara vai ģimene ir nonākusi bāriņtiesas redzes lokā. Šajos gadījumos nākas izlemt vai atļaut bērnam uzturēties ģimenē vai pārtraukt vecāku varu un bērnu ievietot kādā no bērnu aprūpes un audzināšanas iestādēm uz laiku, kamēr situācija ģimenē nostabilizēsies un vecāki apzināsies savu rīcību un pienākumus.

Pēc informācijas, kas pieprasīta no pagasttiesām un bāriņtiesām, apkopošanas un izvērtēšanas, VCB ir izdarījis vairākus secinājumus:

- lielākā daļa no šiem iesniegumiem ir nepamatoti;
- vecāki bieži vien nevēlas līdzdarboties un apzināties problēmas, kuras ir jārisina;
- vecāki bērnus izmanto kā “ķīlniekus”, lai gūtu kādu labumu sev.

Seminārā tika pausts viedoklis, ka vecāki bieži vien uzskata un savos iesniegumos pauž pretenzijas par bāriņtiesu (pagasttiesu) darbu, raksta, ka bērnu audzināšana ir tikai viņu darīšana, ka valsts iestādes to nedrīkst kontrolēt un iespaidot. **Šādam viedoklim VCB piekrīt tikai gadījumos, ja bērnu tiesības un intereses ģimenē tiek ievērotas. Tiklīdz bāriņtiesā nonāk informācija par bērnu tiesību pārkāpumiem ģimenē, nepieciešama iejaukšanās – palīdzības sniegšana vai vecāku varas pārtraukšana.**

Izbraukuma tikšanās

Izglītības iestāžu apmeklējumi

Skolēnu – skolotāju konflikts Kuldīgas 2. vidusskolā

2002. gada 29. aprīlī VCB direktors Olafs Brūvers un juriste Inga Zonenberga apmeklēja Kuldīgas 2. vidusskolu. Apmeklējuma mērķis bija izvērtēt informāciju par konfliktu starp skolēniem un pedagogiem pamatojoties uz tajā iesaistīto skolēnu vecāku iesnieguma. Šā gada 27. februārī divi devītās klases skolēni ķīmijas stundas laikā lietoja necenzētu leksiku un ņirgājās par pedagogu. Skolotāja zēnus iesūdzēja tiesā par rupju huligānismu, bez tam skolas vadība apsūdz viņus arī par citiem gadījumiem ārpus skolas.

Sarunā piedalījās Kuldīgas 2. vidusskolas direktore Astra Gūtmane un vecāku padomes priekšsēdētāja, Kuldīgas rajona Izglītības pārvaldes vadītāja un Bērnu tiesību aizsardzības inspektore, kā arī vairāki bērnu vecāki.

Tikšanās laikā VCB pārstāvji iepazīs ar konfliktā iesaistīto pušu viedokļiem un konstatēja, ka bērna vecāku iesniegumos ir atsevišķi nopietni pārspīlējumi, un ne viss sūdzībā minētais atbilst patiesībai. Diemžēl, skolēnu vecāki nav centušies veidot konstruktīvu dialogu ar pedagogiem.

Vienlaikus VCB atzina, ka arī skolas darbinieki nav paveikuši visu iespējamo, lai šo problēmu atrisinātu mierīgā ceļā. Skolēnu vecāki nav izsaukti uz pārrunām skolā, audzēkņi, to skaitā skolēnu dome, varēja izrādīt lielāku iniciatīvu konflikta risināšanā. Bet Bērna tiesību aizsardzības inspektore ir runājusi tikai ar viena bērna vecākiem.

Pēc tikšanās VCB pārstāvji konstatēja, ka skolā ir vērojamas pozitīvas izmaiņas, un skolēnu uzvedība ir jūtami uzlabojusies. 18. aprīlī abi apsūdzētie skolēni ir atvainojušies pedagogiem, un turpina mācības. Viens no zēniem šajā skolā, bet otrs- vakara vidusskolā.

VCB uzskata, ka gadījumā, ja neizdosies panākt izlīgumu, skolēniem būs jāatbild par izdarīto, un konkrētajā situācijā pieņemt lēmumu ir tiesas kompetence. Starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos, kuriem ir pievienojusies arī Latvija, bērna tiesības ir atzītas par prioritārām, bet tas nevar būt par pamatu, lai tiktu ignorētas arī citu cilvēku, šajā gadījumā pedagogu tiesības.

Citi izglītības iestāžu apmeklējumi

➤ **2002. gada 10. aprīlī VCB direktors Olafs Brūvers viesojās Tīnūžu pamatskolā.** Tikšanās laikā ar pedagogiem, skolēniem un viņu vecākiem tika pārrunātas aktuālākās problēmas izglītības iestādēs, tai skaitā skolēnu – pedagogu attiecības. VCB direktors interesentiem sniedza arī individuālas konsultācijas par cilvēktiesību ievērošanas jautājumiem.

➤ **2002. gada 22. aprīlī VCB direktors Olafs Brūvers Bārtas kultūras namā tikās ar Bārtas pamatskolas 4. - 9. klašu skolēniem, kā arī ar skolēnu vecākiem, pedagogiem, pagasttiesas locekļiem, mediķiem, sociālajiem un pašvaldību darbiniekiem.** Sarunā piedalījās arī pārstāvji no Kalētu, Otaņķu un Dunikas pagastiem, Kalētu, Rudes un Sikšņu pamatskolām.

Tikšanās laikā tika pārrunāti jautājumi par bērnu tiesību aizsardzību, dažādu konfliktsituāciju risināšanu, kā arī pedagogu tiesībām adekvāti reaģēt uz dažādiem skolēnu pārkāpumiem. Notika arī individuālas konsultācijas par konkrētām cilvēktiesību problēmām.

➤ **2002. gada 24. aprīlī VCB direktors Olafs Brūvers Limbažu rajona Ozolmuižas pamatskolā tikās ar šīs izglītības iestādes pedagogiem, 20 Limbažu rajona skolu direktoriem, kā arī ar Ozolmuižas pamatskolas skolēnu vecākiem.**

Tikšanās laikā VCB direktors informēja tikšanās dalībniekus par VCB darbu un nozīmīgākajām cilvēktiesību problēmām Latvijā, kā arī atbildēja uz jautājumiem par vecāku tiesībām un pienākumiem, adopcijas un bērnu namu problēmām, sociālo darbinieku lomu un citiem jautājumiem.

➤ **2002. gada 21. maijā VCB direktors Olafs Brūvers viesojās Saldus ģimnāzijā.** Vizītes laikā ar Saldus ģimnāzijas audzēkņiem un šīs izglītības iestādes pedagogiem tika pārrunāta VCB loma cilvēktiesību ievērošanas nodrošināšanā, bērnu un pedagogu tiesību jautājumi. Tika veikta arī anonīma skolēnu anketēšana par problēmām ar kurām bērni saskaras skolā un ģimenē.

Ieslodzījumu vietu apmeklējumi

Invalīdu tiesību ievērošana Centrālcietumā

Salīdzinoši ar citām brīvības atņemšanas vietām, VCB no Centrālcietuma saņem samērā daudz sūdzības par iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Galvenais iemesls saistīts ar to, ka šajā ieslodzījuma vietā atrodas izmeklēšanas cietums, un apcietinātie galvenokārt sūdzas par problēmām pirmstiesas izmeklēšanā (policijas un prokuratūras pieņemtajiem lēmumiem un darbību). Tā kā šo sūdzību izskatīšana neietilpst VCB kompetencē, sniedzot atbildi apcietinātajiem VCB parasti norāda atbildīgās iestādes, kurās ieslodzītie var rast risinājumu savai problēmai.

VCB no izmeklēšanas cietuma joprojām saņem sūdzības par nesamērīgi ilgo gaidīšanu uz tiesu. Gaidīšanas uz tiesu laikā apcietinātajām personām (uz kurām attiecas nevainīguma prezumpcija) tiek pārkāptas cilvēktiesības – piemēram, ierobežotas satikšanās iespējas ar tuviniekiem, tiek liegtas ilglaicīgās satikšanās. Tādēļ apcietinātie pieprasa informāciju par iespējām griezties Eiropas cilvēktiesību tiesā par cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 6. panta neievērošanu.

Sarežģīta situācija ieslodzījumu vietās ir izveidojusies arī ar ieslodzīto invalīdu tiesību nodrošināšanu. Lai izskatītu sūdzību par šo problēmu, kā arī iepazītos ar invalīdu uzturēšanās apstākļiem cietumā, 2002. gada 31. maijā VCB direktors Olafs Brūvers un Sūdzību izskatīšanas juriste Ineta Vaivare apmeklēja Centrālcietumu.

VCB saņēma sūdzību no apcietinātā G., kuram ir kustības traucējumi un kurš pārvietojas ar ratiņiem. Apcietinātais sūdzībā norādīja, ka viņam netiek nodrošināta nepieciešamā medicīniskā palīdzība. Tiekoties ar medicīnas darbiniekiem VCB noskaidroja, ka nepieciešamā medicīniskā palīdzība apcietinātajam G. tiek sniegta. Tomēr gan cietuma administrācija, gan VCB pārstāvji atzina, ka pašlaik nav iespējams nodrošināt pilnīgu invalīdu aprūpi cietumā - īpaši sadzīvisko jautājumu risināšanā. Centrālcietuma administrācija arī atzina nepieciešamību iekārtot atsevišķas kameras cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Tikšanās laikā tika konstatēts, ka **lielākā problēma apcietinātajiem invalīdiem pašlaik ir invaliditātes kārtošana vai pagarināšana**. Medicīniskās palīdzības jautājumus ieslodzījuma vietās LR regulē MK noteikumu Nr. 358 "Noteikumi par medicīnisko palīdzību notiesātajiem un apcietinātajiem brīvības atņemšanas vietās". 2. punkts - *Notiesātie bez maksas saņem valstī noteikto veselības aprūpes pakalpojumu minimumu Ministru kabineta noteiktajā apjomā. Notiesātajiem Ieslodzījuma vietu pārvaldes budžeta ietvaros nodrošina arī - primāro, sekundāro un terciāro (daļēji) medicīnisko palīdzību, neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, veselības stāvokļa pārbaudes, preventīvos un pretepidēmiskos pasākumus, medikamentus un injekcijas, kuras izrakstījis iestādes ārsts un medicīnisko inventāru. Šie noteikumi paredz arī, ka "apcietinātajiem medicīniskā palīdzība tiek sniegta saskaņā ar šo noteikumu 2. punktu, izņemot plānveida stacionāro ārstēšanu un dokumentu noformēšanu izskatīšanai veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu komisijā"*.

Tas nozīmē, ka apcietinātajiem invalīdiem likumdošanā nav paredzētas tiesības kārtot invaliditāti, taču apcietinājumā bieži tiek pavadīti vairāki gadi. VCB uzskata, ka šāda situācija ir vērtējama kā cilvēktiesību pārkāpums, un kopā ar Ieslodzījumu vietu pārvaldi gatavojas šo problēmu risināt.

Soda izolatora piemērošana Matīsa cietumā

2002. gada maijā VCB saņēma vairākas sūdzības no Matīsa cietumā ieslodzītajām personām, kurās tika izteikta neapmierinātība ar Matīsa cietuma administrācijas rīcību. Ieslodzītie izteica pārmetums, ka tiek sodīti ar disciplinārsodu (soda izolatoru), cietuma administrācijai neobjektīvi izvērtējot situāciju. Lai iepazītos ar sūdzībās minētajiem faktiem, 2002. gada maijā VCB direktors Olafs Brūvers un juriste Ineta Vaivare apmeklēja Matīsa cietumu. Vizītes laikā VCB pārstāvji tikās ar sūdzību iesniedzējiem, cietuma administrāciju, kā arī veica cietuma apskati.

Pārbaudot konkrētās sūdzības, VCB pārstāvji secināja, ka konfliktsituācijas ir izveidojušās cietuma administrācijas un ieslodzīto savstarpējas neiecietības dēļ. Tika arī konstatēts, ka vairākos gadījumos diennakšu skaits soda izolatorā piemērots nesamērīgi izdarītajam pārkāpumam. VCB cietuma administrācijai norādīja turpmāk objektīvāk izvērtēt izdarītā pārkāpuma smagumu un sodīšanas veidu.

VCB ir saņēmis sūdzības par soda izolatora piemērošanu arī no citām ieslodzījuma vietām. Galvenā problēma - **ieslodzītajam atrodoties soda izolatorā nav iespēju pārsūdzēt viņam piemēroto sodu un sūdzību var rakstīt tikai pēc soda izciešanas.**

VCB uzskata, ka šādi tiek pārkāptas ieslodzīto personu tiesības. Viedokli par šo jautājumu VCB ir paudis arī Satversmes tiesai, jo divas apcietinātās personas iesniegušas Satversmes tiesā konstitucionālo sūdzību - **“Par Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu 59.1.6., 66. un 68. punkta atbilstību LR Satversmes 89., 95. un 111. pantam”.**

Pašvaldību apmeklējumi

- Lai iepazītos ar aktuālākajām cilvēktiesību problēmām Preiļos, VCB direktors Olafs Brūvers un juriste Ineta Vaivare 2002. gada 9. maijā apmeklēja pilsētas domi.
- 2002. gada 15. maijā VCB direktors Olafs Brūvers tikās ar Rīgas Domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas priekšsēdētāju Andri Kravali. Sarunā tika apspriestas problēmas, kas rodas sakarā ar iedzīvotāju izlikšanu no dzīvokļiem, kā arī iespējas palīdzēt invalīdiem un maznodrošinātajiem iedzīvotājiem dzīvokļu jautājumu risināšanā.
- 2002. gada 21. maijā VCB direktors Olafs Brūvers Saldus pilsētas domē tikās ar pašvaldības, policijas un bāriņtiesu pārstāvjiem, kā arī sociālajiem darbiniekiem. Sarunu laikā tika apspriestas problēmas, ar kurām šo institūciju pārstāvji saskaras ikdienas darbā, kā arī juridiskās palīdzības sniegšana iedzīvotājiem.
- 2002. gada 27. maijā VCB direktors Olafs Brūvers Daugavpils pilsētas domē tikās ar pašvaldības, bāriņtiesu un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, sociālajiem darbiniekiem, kā arī Daugavpils Universitātes pasniedzējiem. Diskusiju laikā tika apspriestas problēmas, ar kurām šo institūciju pārstāvji saskaras ikdienas darbā, kā arī cilvēktiesību ievērošanas situācija Daugavpilī.
- 2002. gada 7. jūnijā VCB direktors Olafs Brūvers Smiltēnē iepazīstināja valsts un nevalstisko organizāciju pārstāvjus ar VCB darba aktualitātēm, saņemtajām sūdzībām un to izskatīšanu, bērnu adopcijas un aizbildniecības jautājumiem, kā arī bērnu namu problēmām.

- 2002. gada 28. jūnijā VCB direktors Olafs Brūvers Talsu pilsētas domē tikās ar pašvaldības un bāriņtiesu pārstāvjiem, kā arī sociālās palīdzības dienesta darbiniekiem. Diskusijā tika apspriesti jautājumi, kas attiecas uz bērnu tiesību ievērošanu, sociālās palīdzības sniegšanu maznodrošinātajiem iedzīvotājiem un citas problēmas.

Citi pasākumi, kuros piedalījušies VCB pārstāvji

- ✓ 2002.gada 17. aprīlī VCB pārstāvji tikās ar Latvijas Pensionāru federācijas pārstāvi Ainu Verzi, lai pārrunātu problēmas, kas saistītas ar Pensijas likuma pārejas noteikumu pretrunām aizstāvēt cilvēktiesības uz sociālo drošību un pensionāru zemo materiālo stāvokli.
- ✓ 2002.gada 23.aprīlī VCB pārstāvji tikās ar Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības pārstāvi Irinu Homko. Tika pārrunātas problēmas, kas saistītas ar valsts sociālās apdrošināšanas pretrunām likumos.
- ✓ 2002. gada 24. aprīlī VCB Informācijas un Sabiedrisko attiecību daļas vadītāja Zinta Zviedre piedalījās Kristīgās Akadēmijas studentu prakses aizstāvēšanas konferencē.
- ✓ 2002.gada 25.aprīlī VCB Sūdzību izskatīšanas daļas vadītāja Lolita Andersone nolasīja lekciju Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras darbiniekiem par cilvēktiesībām un administratīvo aktu procesa noteikumiem.
- ✓ 2002. gada 2. maijā Valsts cilvēktiesību birojā viesojās Eiropas Parlamenta Sieviešu tiesību un vienlīdzīgo iespēju komisijas pārstāvji. Tikšanās laikā VCB direktors Olafs Brūvers un Analīzes daļas vadītāja Līga Biksiniece iepazīstināja komisijas pārstāvjus ar VCB skatījumu uz dzimumu diskriminācijas problēmām Latvijā, īpašu uzmanību pievēršot vienādas darba samaksas jautājumiem, kā arī ar VCB iesniegtajām sūdzībām un to izskatīšanas kārtību.
- ✓ 2002. gada 7. maijā Valsts cilvēktiesību biroja direktors Olafs Brūvers, Sūdzību izskatīšanas daļas vadītāja Lolita Andersone un juriste Gundega Līce piedalījās LR Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas sēdē. VCB pārstāvji iepazīstināja komisijas locekļus ar cilvēktiesību problēmām sociālās drošības, to skaitā pensionāru tiesību aizsardzības jomā.
- ✓ 2002. gada 14. maijā Valsts cilvēktiesību biroja direktors Olafs Brūvers un juriste Anita Kovaļevska piedalījās LR Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē. VCB pārstāvji iepazīstināja komisijas locekļus ar aktualitātēm VCB darbā un informēja par nozīmīgākajām cilvēktiesību problēmām Latvijā.
- ✓ 2002. gada 18. maijā Valsts cilvēktiesību biroja direktors Olafs Brūvers atklāja Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienības organizēto konferenci “Dzimumu lomu stereotipi mācību grāmatās”.
- ✓ 2002. gada 4. jūnijā VCB direktors Olafs Brūvers piedalījās ANO konvencijas par bērna tiesībām ratificēšanas desmitgades pasākumā Saeimā un informēja dalībniekus par starptautisko konvenciju ievērošanu bērnu tiesību aizsardzības jomā.
- ✓ 2002.gada 26.jūnijā VCB Sūdzību izskatīšanas daļas vadītāja Lolita Andersone Liepājā Velka fonda rīkotajā bērnu invalīdu un viņu vecāku vasaras nometnē nolasīja lekciju Cilvēktiesības un invalīdu tiesības aizsardzības mehānisms.

VCB izdotie informatīvie materiāli

Buklets – Valsts cilvēktiesību birojs

Bukletā ir sniegta īsa informācija par Valsts cilvēktiesību biroju un tā darbību, sūdzību iesniegšanu un izskatīšanu. Buklets ir izdots latviešu un angļu valodās

Valsts cilvēktiesību biroja 2001. gada ziņojums

Šajā izdevumā, balstoties uz VCB darba praksi, ir analizētas problēmas un to iespējamie risinājumi konkrētās cilvēktiesību jomās Latvijā 2001. gadā. Ziņojumā var iepazīties arī ar Valsts cilvēktiesību biroja aktivitātēm, kas vērstas uz sabiedrības informēšanu un likumdošanas pilnveidošanu Latvijā.

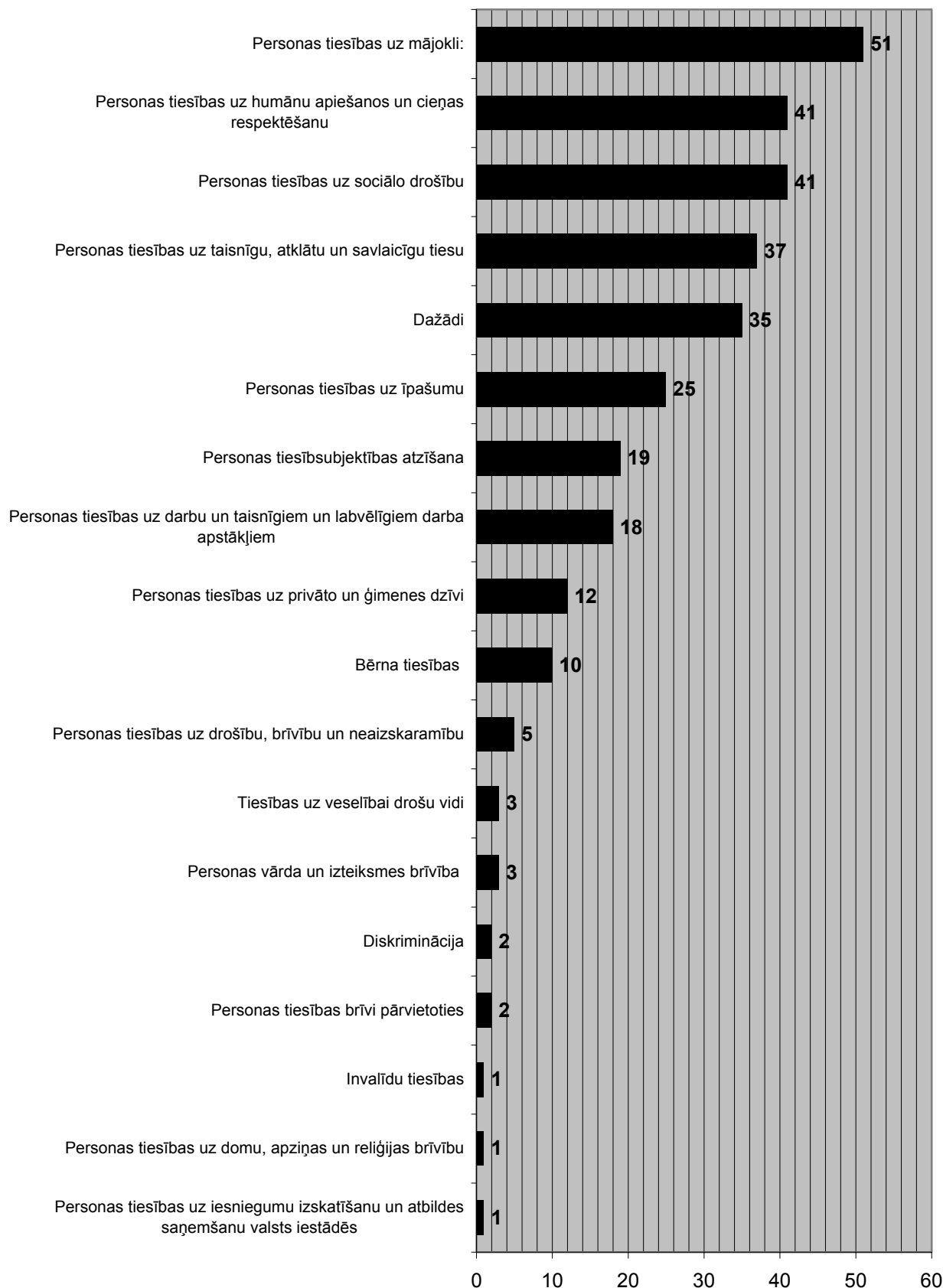
Valsts un nevalstiskās organizācijas, kas darbojas cilvēktiesību jomā vai interesējas par šīm problēmām, kā arī citi interesenti VCB bukletus un 2001. gada ziņojumu var saņemt VCB Informācijas centrā Rīgā, Elizabetes ielā 65-12.

VCB 2002. g. 2. ceturksnī saņemtās un izskatītās sūdzības

Tēmas	rakstiskās sūdzības					mutiskās Konsul- tācijas 2002.g. 2. cet.
	saņemtās 2002.g. 2. cet.	atrisinātas 2002.g. 2. cet.	atteiktas 2002.g. 2. cet.	izbeigtas ar ieteikumu 2002.g.	Izskatī- šanā 30.06.	
1. Personas tiesībsubjektības atzīšana:						
A. Nepilsoņu legalizācija	4	-	-	7	10	30
B. Ārvalstnieku tiesības	8	1	1	6	6	19
C. Bēgļu vai patvēruma meklētāju statusa noteikšana	2	-	-	1	1	-
D. Pasu jautājumi	2	-	1	3	3	22
E. Politiski represētās personas statuss	3	1	-	1	2	19
1. Kopā	19	2	2	18	22	90
2A. Bērna tiesības netikt pakļautam vardarbībai	-	-	-	3	-	10
2B. Bērna tiesības uz izglītību	-	-	-	-	-	1
2C. Bērna sociālās tiesības	-	-	-	-	-	12
2D. Bērna tiesības	10	1	1	10	17	30
2. Kopā	10	1	1	13	17	53
3. Personas tiesības uz humānu apiešanos un cieņas respektēšanu:						
A. Ieslodzījuma vietās	14	2	-	11	18	18
B. Ārstniecības iestādēs	9	2	1	5	3	21
C. Pansionātos un patversmēs	2	-	1	-	2	9
D. Īslaicīgās aizturēšanas izolatoros	2	-	-	3	1	5
E. Valsts un pašvaldību iestādēs	-	-	-	-	-	11
F. Valsts policijā	9	-	1	4	11	10
G. Pašvaldību policijā	2	-	-	2	2	6
H. Ceļu policijā	3	-	-	1	2	2
3. Kopā	41	4	3	26	39	82
4A. Rasu diskriminācija	-	-	-	-	-	-
4B. Dzimumu diskriminācija	-	-	-	-	-	9
4C. Diskriminācija uz vecuma pamata	-	-	-	-	-	7
4D. Diskriminācija uz tautības vai valodas pamata	2	-	-	1	1	10
4E. Diskriminācija uz reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības pamata	-	-	-	-	-	4
4F. Diskriminācija uz sociālās izcelšanās vai mantiskā stāvokļa pamata	-	-	-	-	-	8
4G. Diskriminācija uz seksuālās orientācijas pamata	-	-	-	1	1	-
4. Kopā	2	-	-	2	2	38
5. Personas tiesības uz drošību, brīvību un pers. neaizskaramību	5	2	1	1	16	18
6. Personas tiesības uz taisnīgu, atklātu un savlaicīgu tiesu	37	2	7	24	45	42

7 Personas tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību	1	-	-	1	9	2
8 Personas tiesības uz iesniegumu izskatīšanu un atbildes saņemšanu valsts iestādēs	1	-	-	2	1	20
9A. Personas vārda un izteiksmes brīvība - tiesības brīvi paust uzskatus	-	-	-	-	1	12
9B. Personas vārda un izteiksmes brīvība - tiesības brīvi saņemt un izplatīt informāciju	3	-	-	2	3	10
9 Kopā	3	-	-	2	4	22
10A. Personas tiesības uz sociālo drošību: pensiju un pabalstu piešķiršana	17	2	1	10	16	75
10B. Personas tiesības uz sociālo drošību: sociālo garantiju nodrošināšana	13	-	-	18	13	47
10C. Personas tiesības uz sociālo drošību: pašvaldību sociālā palīdzība	11	4	1	6	6	64
10. Kopā	41	6	2	34	35	186
11. Personas tiesības uz darbu un taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem	18	3	7	12	21	67
12 Personas tiesības uz īpašumu	25	3	9	14	40	104
13 Personas tiesības uz mājokli:						
A Atzīme par dzīves vietu	2	1	-	4	3	31
B Izlikšana no dzīvokļiem	6	1	6	9	12	56
C No ieslodzījuma vietām atbrīvotajiem	8	4	-	5	7	34
D Dzīvokļa piešķiršana	11	1	3	12	15	64
E Citi jautājumi	24	9	11	29	44	51
13. Kopā	51	16	20	59	81	236
14. Tiesības uz veselībai drošu vidi	3	-	-	1	6	19
15. Personas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi	10	1	2	4	9	20
15A. Personas goda un cieņas aizskaršana plašsaziņas līdzekļos	2	-	-	2	5	3
15. Kopā	12	1	2	6	14	23
16. Personas tiesības brīvi pārvietoties	2	-	-	-	5	13
17. Invalīdu tiesības:						
17A. Invaliditātes piešķiršana	1	-	-	2	3	25
17B. Invalīdu tiesības uz izglītību	-	-	-	-	-	-
17. Kopā	1	-	-	2	3	25
18. Dažādi	31	7	17	32	45	85
18A. Iesniegumi ar neskaidru saturu	4	-	2	2	7	22
18. Kopā	35	7	19	34	52	107
Kopā	307	47	73	251	412	1147

VCB saņemtās sūdzības 2002. gada 2. ceturksnī

VCB sniegtās mutvārdu konsultācijas 2002. gada 2. ceturksnī

